

dnešnému štátnemu zriadeniu s cieľom obnoviť bývalý tzv. slovenský štát. Že Dr. Staško túto činnosť skutočne prevádzal, najlepším dôkazom sú jeho volebné reči, prednesené v máji 1946 na Orave, o protištátnom obsahu ktorých bol sám predseda Demokratickej strany pán Dr. Lettrich našim poslancom Holdošom upozornený.

Dr. Staško na žiadosť vojenského prokurátora bol vyžiadaný k trestnému stíhaniu a bol vydaný imunitným výborom ÚNZ, no napriek tomu do dnešného dňa vedenie Vašej strany nevyvodilo príslušné dôsledky, pokiaľ ide o jeho členstvo vo Vašej strane, do ktorej bol delegovaný za člena Vášho predsedníctva skupinou pracujúcou v intenciách direktív Dr. Ďurčanského.

Keď v zmysle uznesenia Národného frontu zo dňa 17. októbra 1946 predkladáme vedeniu Demokratickej strany námietky zatiaľ proti trom, v tom liste uvedeným exponovaným činiteľom Demokratickej strany, dovoľujeme si poukázať na obsah početných proklamácií Národného frontu a najmä na poslednú proklamáciu Národného frontu zo dňa 2. júla 1946 v ktorej sa hovorí:

„Vyhlasujeme, že vykonáme všetko, aby naše ľudové súdnicstvo čo možno v najkratšom čase splnilo svoje poslanie a aby náš verejný život, naša armáda, celý štátny aparát a cirkev, boli skutočne očistené od zradcov, kolaborantov a fašistických elementov, nech sú ony toho času organizované v hociktorej strane a nech zaujímajú hocijakú, trebárs aj najvyššiu funkciu v politickom, hospodárskom a cirkevnom živote a aby sa proti nim vyvodili najprísnejšie dôsledky.“

Vyslovujúc nádej, že vedenie Demokratickej strany bude sa pri riešení týchto prípadov správať tu citovanou proklamáciou Národného frontu, stvrdenou slávnostnými podpismi predstaviteľov Demokratickej strany a že zo skutočností, uvedených v tomto našom liste, vyvodí príslušné uzávery,

ostávame s prejavom úcty

Bašťovanský v. r.

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokratická strana II⁶, č. 167

Dokument č. 85

List skupiny predstaviteľov Strany slobody vedeniu Strany slobody z 28. novembra 1946

V Bratislave, dňa 28. novembra 1946

Vedeniu Strany slobody

Bratislava

---

⁶ Fond označovaný ako Demokratická strana II. vznikol na pôde KSS, kde sa sústreďovali kompromitujúce materiály proti Demokratickej strane. Pôvodne bol uložený v Archíve Ústavu marxizmu – leninizmu ÚV KSS v Bratislave, po roku 1989 bol premiestnený do Slovenského národného archívu a tým sprístupnený pre voľné bádanie.

Podpísaní podávame vedeniu Strany slobody tento návrh a žiadame, aby za týmto účelom bolo vedenie Strany zvolané a návrh prerokovaný:

Po polročnom pôsobení našej strany môžeme dospieť k týmto poznatkom:

1 Strana slobody má veľké politické poslanie zdôvodnené v praktickom riešení rôznych otázok súčasného života na kresťanskom svetonáhľade v prospech nášho ľudu.

2 Strana slobody stojí dnes vo výhodnej pozícii tým, že nezradila svoj hlásaný program predvolebný a že zotrúva na svojej línii.

3 Strana slobody je vo výhode pozorovateľa, ktorý nemajúc možnosti vládnutia môže vecne a objektívne kritizovať činnosť vládnucich strán, čím automaticky získava sympatie politicky uvedomelých občanov, ktorí doterajším povolebným vývojom sú sklamaní nad činnosťou strán, ktorým odovzdali svoje hlasy vo voľbách.

Pri týchto kladných a našej Strane priaznivých znakoch nesmieme zatvárať oči pred týmito okolnosťami a úlohami:

1 Ako sa pripraviť na budúce voľby, ktoré môžu byť na jeseň budúceho roku.

2 Ako čeliť pri nastávajúcich voľbách pravdepodobným útokom proti nám, keď naši súperii budú útočiť a pred voličstvom operovať:

a/ predstierať a predstavovať voličom osoby z vedenia strany známe už z minulej volebnej kampane,

b/ budú dokazovať, že rozbíjame slovenský katolicizmus,

c/ že osoby vo vedení Strany sú neschopné a nezaručujú zvládnutie terajšej politickej situácie.,

d/ budú tvrdiť, že nebezpečie komunizmu trvá ďalej.

Vedenie našej Strany preto má za úlohu:

1 vybudovať Stranu od samých jej základov ideologických, až k pozitívnym a konkrétnym politickým, kultúrnym, hospodárskym a sociálnym návrhom a pomocou nich z kresťanských hľadísk zapojiť sa do konštruktívnej práce;

2 vybudovať a zdokonaľiť organizačný aparát a previesť výber mravných a bezúhonných tajomníkov, ktorým naša Strana je viac, než púhe zamestnanie;

3 vybudovať a postaviť vlastnú tlačiareň a v nej usmerniť jednotnú a na výške stojacu tlač, ako aj potrebný propagačný a politicko-výchovný knižný materiál.

Uvedomujeme si, že previesť tieto veľké a ťažké úlohy môžu iba pružné a dynamické orgány, ktoré by vedeli rýchle a pohotovo jednať, ktoré by boli v stave zisťovať v krátkom čase verejnú mienku a bezprostredne na ňu reagovať a konečne, ktorým by mohla byť pripisovaná potrebná zodpovednosť a podľa toho by mohli byť prípadne zmenené.

Musíme si priznať, že dnešné vedenie Strany pre svoju prílišnú početnosť a pre veľkú vzdialenosť pobytu jednotlivých jej členov je orgán ťažkopádny, ktorý takto nemôže byť ani účastný vedenia Strany, ani nie je v styku s ľuďom a preto vlastne postráda akúkoľvek účelnosť. Väčšina členov nášho dočasného vedenia nie je zapojená do organizačných prác a neúčastní sa politiky Strany, zatiaľ čo Strana trpí absolútnym nedostatkom kvalitných spolupracovníkov. Je nesporné, že zvrchovaná moc a kontrola nad líniou a činnosťou Strany patrí orgánu čo najširšiemu, treba však vytvoriť aj orgány nižšie, ktoré by prakticky jednali a zo svojho jednania predkladali výsledky vedeniu Strany k posúdeniu.

Preto navrhujeme:

Rozšíriť dočasné vedenie Strany slobody na 30 členov z osvedčených pracovníkov Strany.

Z dočasného vedenia navrhujeme vytvoriť dočasné užšie predsedníctvo s dočasnou plnou mocou. Táto plná moc trvala by do 30. júna 1947, prípadne do dňa dvoch mesiacov pred dňom nových volieb; ak by tento termín predchádzal termínu prvému a ak by medzi časom dočasné vedenie plnú moc neodvolalo. Plnú moc danú dočasnému užšiemu predsedníctvu môže dočasné vedenie odvolať, ak si to žiada písomne najmenej dvojtretinová väčšina hlasov jej členov. Po skončení obdobia plnej moci, môže byť táto predĺžená predsedníctvom dočasným nadpolovičnou väčšinou hlasov jej členov. Plná moc dočasného užšieho predsedníctva končí tiež bezpodmienečne rozhodnutím celoslovenského zjazdu Strany. Ak plná moc nie je predĺžená, prejde táto na dočasné vedenie Strany a užšie predsedníctvo bude vykonávať funkciu užšieho predsedníctva, ako je to zvykom v iných politických stranách.

Užšie predsedníctvo tvoria:

1 predseda 2 dvaja podpredsedovia 3 generálny tajomník 4 zástupca generálneho tajomníka vo funkcii generálneho tajomníka pre veci organizačné 5 dvaja členovia.

Práva a povinnosti dočasného užšieho predsedníctva:

1 Vybudovať na Ústrednom sekretariáte funkciu vedúceho politického oddelenia, ktorý by sústavne zbieral materiál, sledoval a vedecky pozoroval politický život na Slovensku vôbec. V politickom oddelení zriadiť inzertné a propagačné oddelenie Strany. Ďalej vybudovať funkciu šéfa tlače, ktorý by preberal zodpovednosť za jednotné vedenie celej straníckej tlače.

2 Vytvoriť komisiu hospodársku, finančnú a programovú z členov dočasného vedenia, pričom v každej komisii musia byť aspoň dvaja členovia dočasného užšieho predsedníctva. Hospodárska komisia vypracuje plán finančného zaistenia Strany a spôsob čerpania finančných prostriedkov. Finančná komisia prevedie revíziu príjmov a výdavkov Strany a predloží rozpočet. Programová komisia predloží dočasnému vedeniu Strany návrh programu Strany najneskôr do 31. decembra 1946. Okolo programovej komisie sa majú vytvoriť podkomisie, ktoré budú základom pre budúce pracovné odborové komisie Strany.

3 Vypracovať organizačný a služobný poriadok do 31. decembra 1946.

4 Vydať programovú brožúru najneskôr do 31. januára 1947. Vydať ľudové brožúry, ako komentáre k jednotlivým bodom programu, rozšíriť denník o nedeľnú prílohu pre mládež, resp. roľníkov a vybudovať tlačiareň.

5 Organizovať mesiac programu Strany t.j. systematické organizovanie okresných verejných zhromaždení, na ktorých bude prednesená programová reč Strany za účasti aspoň jedného člena Predsedníctva. Účelom tohoto mesiaca programu Strany je mohutné jednotné a systematicky organizované oboznamovanie verejnosti s programom Strany. Počas tohoto mesiaca program Strany v svojich jednotlivých statiach bude publikovaný v novinách Strany.

6 Vybudovať krajské komisie Strany, ktoré majú mať svoje sídlo v mieste, kde má Strana najosvedčenejších autonómnych činiteľov. Predseda krajskej komisie menuje (pozbavuje funkcií) užšie Predsedníctvo strany zo svojho kruhu. Členov krajskej komisie menuje (a pozbavuje funkcií) predseda autonómnych činiteľov svojho kraja, pri čom má byť každý okres zastúpený spravidla jedným, najviac dvoma členmi. Členov krajskej komisie zvoláva predseda krajskej komisie. Schôdzkam predsedá predseda, alebo jeho zástupca, ktorého písomne menuje predseda komisie z jej členov.

Úkolom krajskej komisie bude:

Vykonávať kontrolnú a revíziu službu v kraji. Zaktivizovať stranu v kraji na najvyšší stupeň a pripraviť pôdu pre budúce voľby.

Krajová komisia nemôže obmedzovať kontrolnú a revíziu činnosť ústredia, ani pozbavovať tajomníkov povinnosti voči ústrediu. Obvod pôsobenia krajskej komisie určí dočasné užšie predsedníctvo Strany. Za svoju činnosť predseda krajskej komisie je zodpovedný dočasnému užšiemu predsedníctvu, člen krajskej komisie predsedovi krajskej komisie.

Agendu krajskej komisie vybavuje krajský sekretariát, ktorý vytvorí predseda krajskej komisie v mieste jej sídla. Predsedovi krajskej komisie podlieha tiež ústredňa áut, zriadená v mieste krajského sekretariátu.

Krajové komisie majú byť zriadené pre oblasť západnú zahrňujúcu v sebe volebný kraj: Bratislava a Trnava so sídlom v Bratislave, pre oblasť severnú zahrňujúcu v sebe volebný kraj Trenčín, Žilina a väčšiu časť Lipt.(ovský) Sv.(ätý) Mikuláš so sídlom v Žiline, pre oblasť južnú zahrňujúcu v sebe kraj Nitra a Banská Bystrica so sídlom v Leviciach a pre oblasť východnú, zahrňujúcu volebný kraj Košice, Prešov a časť Lipt.(ovský) Sv.(ätý) Mikuláš so sídlom v Košiciach.

7 Zapojiť všetkých členov dočasného vedenia Strany do konkrétnej práce, akéhokoľvek druhu v prospech Strany.

8 Vykonávať všetky práva predsedníctva Strany.

Povinnosťou dočasného užšieho predsedníctva je z času na čas informovať dočasné vedenie Strany o stave prác.

Dočasné užšie predsedníctvo zvoláva generálny tajomník, jemu predsedá predseda, prípadne jeho zástupca /podpredseda/ a je schopné sa uznášať, keď sú prítomní najmenej tri osoby, ktoré zastupujú 5 hlasov užšieho predsedníctva. Každý člen užšieho predsedníctva má jeden hlas, ktorý môže preniesť na iného člena užšieho predsedníctva iba písomne. Užšie predsedníctvo sa uznáša nadpolovičnou väčšinou hlasov, ak nie je v návrhu ináč uvedené.

Účelom tejto reorganizácie je, aby boli čím skôr zdolané počítačné ťažkosti organizačné, aby Strana bola v čo najkratšom čase pripravená na nové volebné obdobie, aby bolo dosiahnuté čo najlepšie využitie všetkých možností pre rozvoj Strany a hlavne, aby všetci funkcionári Strany boli plánovito zapojení do straníckych prác.

Slovenský národný archív Bratislava, f. S - 439 – 5

Dokument č. 86

Ohlasy na cestu J. Lettricha do USA koncom roku 1946

Dr.Lettrich do Ameriky.

/Hlas zo zahraničia/.

Pred niekoľkými mesiacmi sa povereník školstva obrátil na povereníka financií, aby uvoľnil nejaké valuty pre Dr. A. Hirnera. Hirnerovci sú zaujímavá rodina. Jeden brat bol členom DP /nemeckej strany/ a Alexander ten bol náčelníkom Hlinkovej gardy. Naši páni sú takí naivní, že si myslia, že stačí, keď príde náčelník Hlinkovej gardy Hirner a povie, je pravda, že ja som bol gardistom, ale teraz som komunistom; je pravda, že môj brat bol FS-mannom a Nemcom a